

GAGAUZLARIN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAŞAMINDA ŞARKI FOLKLORUNUN FONKSİYONLARI

Domna MAVRODİ*

Özet: Makale, şarkı folklorunu ve halk şarkısı geleneklerinin Gagauz halkının sosyal ve kültürel yaşamındaki rolünü ele almaktadır. Zengin bir folklor mirasına sahip etnik bir grup olan Gagauzlar, yüzyıllar boyunca çeşitli kültürler ve halklarla dinamik etkileşimler sürdürmüş ve duyguları, deneyimleri ve ruh hallerini ifade etmenin bir aracı olarak hizmet ederken, kadim ritüel ve ayinlerin unsurlarını korumuştur. Çalışma, şarkı folklorunun ve sembolik unsurların temel işlevlerini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ilişkiler, Kamu diplomasisi, Akrabalık, Soydaşlık

From Functions of Song Folklore in the Social and Cultural Life of the Gagauz

Abstract: The article deals with song folklore and the role of folk song traditions within the social and cultural life of the Gagauz people. The Gagauz, an ethnic group with a rich folklore heritage, have maintained dynamic interactions with various cultures and peoples throughout the centuries and have preserved the elements of ancient rituals and rites while serving as a medium for expressing sentiments, experiences, and moods. The study explores the primary functions of song folklore and symbolic elements.

Key Words: International relations, Public diplomacy, Kinship, Descendancy.

Giriş

Gagauz kültüründe şarkılar yalnızca sanatsal bir ifade biçimi değil, aynı zamanda tarihsel, sosyal ve kültürel süreçleri yansıtan çok yönlü işlevler üstlenir. Bu folklor türü; iş şarkıları, düğün ve ritüel şarkıları ile lirik ve epik eserler dâhil olmak üzere çok çeşitli tema ve türleri kapsar. Gagauz şarkılarının temel özelliği, günlük yaşamla, yaşam gerçeklikleriyle ve manevi değerlerle olan bağlantısıdır. Şarkılar genellikle dünya görüşünü, aileye, aşka, emek ilişkilerine ve sosyal yaşama dair geleneksel anlayışları yansıtır. Şarkı folkloru aracılığıyla geçmişe, ataların deneyimlerine dair bilgiler aktarılır ve kültürel geleneklerin sürdürülmesi sağlanır. Şarkı folklorunun en önemli işlevlerinden biri, toplumsal birlik ve kimliğin güçlendirilmesidir. Şarkılar toplumsal dayanışmayı artırır, kolektif hafızayı aktarır ve kültürel öğelerin korunmasına katkı sağlar. Aynı zamanda Gagauz şarkı folkloru, manevi değerlerin ve toplumsal ahlaki normların oluşmasına ve sürdürülmesine yardımcı olur.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Gagauz halkının sosyal ve kültürel yaşamındaki şarkı folklorunun işlevlerini incelemek, sosyal kimliğin oluşumuna ve geleneklerin modern değişim koşullarında korunmasına olan etkilerini analiz etmektir. Çalışma kapsamında, şarkının bir iletişim aracı, kültürel normların yeniden üretimi ve sembolik anlamların taşıyıcısı olarak nasıl işlediği ele alınacaktır.

Ana Bölüm. Şarkı folkloru, Gagauz halkının sosyal ve kültürel yaşamının önemli bir bileşenidir; geleneklerinin, göreneklerinin ve dünya görüşlerinin özelliklerini yansıtır. Şarkı folklorunun işlevleri çeşitli açılardan ele alınabilir: bilgi aktarımı aracı, kültürel kimliğin parçası ve sosyal yaşamın önemli bir unsuru olarak.

Sosyal İşlev. Şarkılar Gagauzların sosyal yaşamında önemli bir rol oynar. Bu şarkılar aracılığıyla davranış normları, yaşam ilkeleri, ahlaki değerler ve gelenekler aktarılır. Örneğin, düğünler, bayramlar, çalışma süreçleri gibi çeşitli ritüeller şarkılarla birlikte icra edilir. Şarkının müziği ve sözleri, bireyin duygusal durumunu doğrudan etkileyebilir. Bu şarkılar, topluluk içinde birlik ve dayanışma duygusunun oluşmasına katkı sağlar; yaşamın önemli anlarında kutlama ve neşe atmosferi yaratır. Ayrıca, gençlerin eğitilmesinde, deneyimlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında kullanılır. [2]

Kültürel Kimlik. Şarkı folkloru, Gagauz halkının kültürel kimliğinin oluşmasında ve korunmasında önemli bir araçtır. Şarkıların müziği ve sözleri etnik aidiyeti, tarihsel hafızayı ve ulusal gelenekleri yansıtır. Ana dilin şarkılarda kullanılması, dilsel kimliğin güçlenmesini sağlar ve dış kültürel etkiler karşısında dilin korunmasına katkıda bulunur. Şarkılar aynı

* Komrat Devlet Üniversitesi, Kültür ve Sanaat Fakültesi Öğretim Görevlisi, E-posta: Mavrodi75@mail.ru

zamanda kahramanlıkları, geleneksel yaşam biçimlerini ve değerleri yüceltir; bu da ulusal bilincin pekişmesine yardımcı olur. [1]

Duygusal İşlev. Şarkı folkloru, duyguların ve deneyimlerin ifade edilmesine yardımcı olur. Gagauz halk şarkıları genellikle aşk, sevinç, hüznün, özlem ve yalnızlık gibi derin duygularla yüklüdür. Bu duygular, gündelik yaşamda sözcüklerle ifade edilmesi zor olan içsel halleri şarkılar yoluyla dışa vurmanın bir yolu olabilir. Örneğin, düğün şarkıları yaşamda yeni bir dönemin sevincini aktarırken; ayrılık ya da yasla ilgili şarkılar acılı anları dile getirir. [1]

Eğitici İşlev. Şarkılar; gündelik yaşam, tarım işleri, aile ilişkileri, doğa ve diğer yaşam alanlarına dair bilgi ve deneyimleri aktarmada önemli bir araçtır. Örneğin, iş şarkıları, çalışırken insanların birliğini sağlamanın yanı sıra, sözlerinde öğütler ve öğretici mesajlar da içerir. Doğa, tarım işleri ya da mevsimler hakkında olan şarkılar, insanların çevreye dair anlayışlarını geliştirmelerine ve çevreye uyum sağlamalarına yardımcı olur. [3]

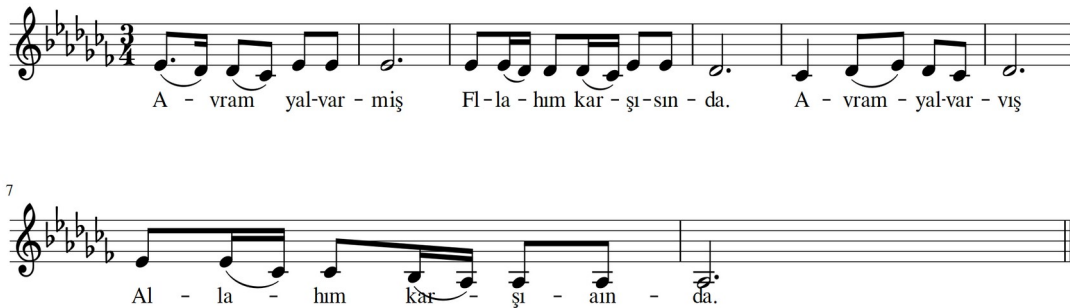
Ritüel İşlev. Şarkılar, çeşitli ritüel ve törenlerde önemli rol oynar. Düğün, geleneksel ve takvimsel ritüel şarkılar; bireyin ve toplumun yaşamındaki önemli anlara eşlik eder. Şarkı aracılığıyla ruhsal ve kültürel arınma sağlanır, dualar, dilekler ve teşekkürler ifade edilir. Bu şarkılar, doğum, büyüme, evlilik ve ölüm gibi yaşam döngüsüne dair ritüellerin ayrılmaz bir parçasıdır. [3]

Terapötik İşlev. Şarkı folkloru aynı zamanda bir tür terapi aracı olarak da işlev görebilir; zor durumlarla başa çıkmada insanlara yardımcı olur. Şarkılar, kişinin kendini ifade etmesini ve duygusal yükünü hafifletmesini sağlar, özellikle kayıp ya da korku anlarında rahatlatıcı etki gösterir. Duygusal boşalma ve psikolojik rahatlama için bir alan yaratan bu şarkılar, hem bireysel düşünceyi hem de yaşamışlıkları yansıtarak içsel cevaplar bulma sürecine katkıda bulunur. Şarkı dinleyicisi, çoğu zaman kendi duygularını şarkıda bulur ve bu sayede teselli ya da anlayış hissi kazanır. [3]

Gagauz şarkılarında, diğer halkların şarkılarında olduğu gibi, çeşitli kültürel, tarihsel ve hatta mitolojik anlamlar taşıyan sembolik öğelere sıkça rastlanır. Bu semboller doğayla, kişisel deneyimlerle, sosyal yaşamla ve halkın mitolojisiyle ilişkili olabilir. İşte Gagauz şarkılarında karşılaşılan bazı sembolik anlam örnekleri:

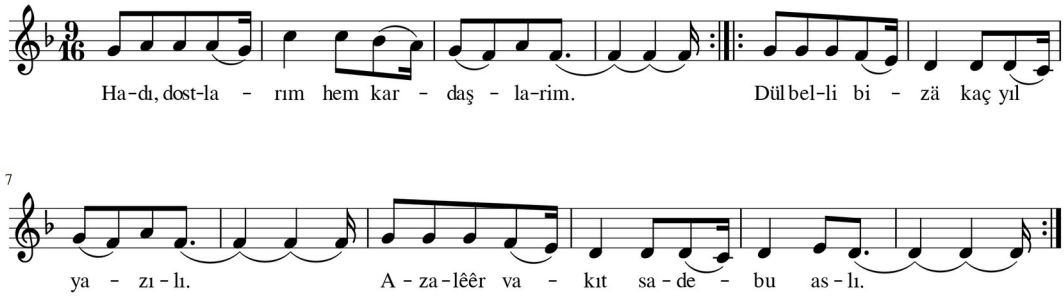
Doğa Unsurları. Gagauz şarkılarında doğa imgelerine — nehirler, ormanlar, tarlalar, dağlar — sıkça rastlanır. Bu semboller yaşam döngülerini, insanın doğayla olan bağına ifade edebilir ya da yaşamın farklı yönlerine — aşk, keder, emek ya da sevinç — dair metaforlar olabilir. **Nehir**, yaşamın akışını, geçişleri, değişimi ve aynı zamanda özlem veya umut gibi duyguları simgeleyebilir. **Ağaç**, güç, dayanıklılık ve geleneğin sembolüdür; ayrıca aile kökleri ya da kuşaklarla ilişkilendirilebilir. [4]

İlkyaz

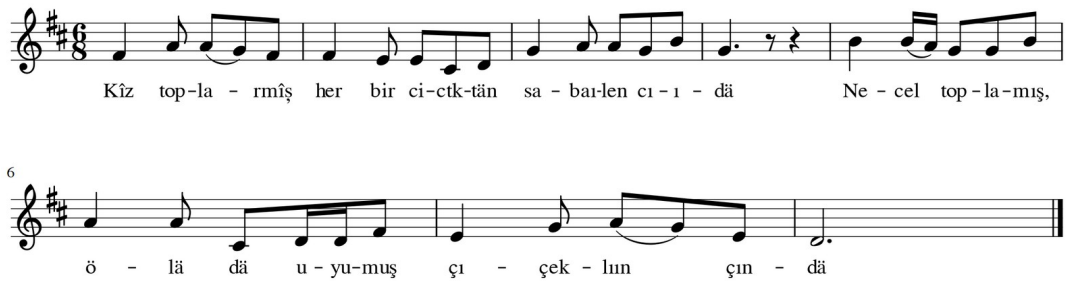
Aile ve Soy: Şarkılar sıklıkla aile, akrabalık, sevgi ve kayıp temalarına değinir. Bu bağlamda ev, ağaç (özellikle “soy ağacı” bağlamında), anne, baba ve çocuklarla ilgili semboller kullanılabilir. Aile değerleri ve gelenekleri, Gagauz kültürünün önemli bir unsurudur ve bu da şarkılarda yansıma bulur. [4]

İhtâr türküsü

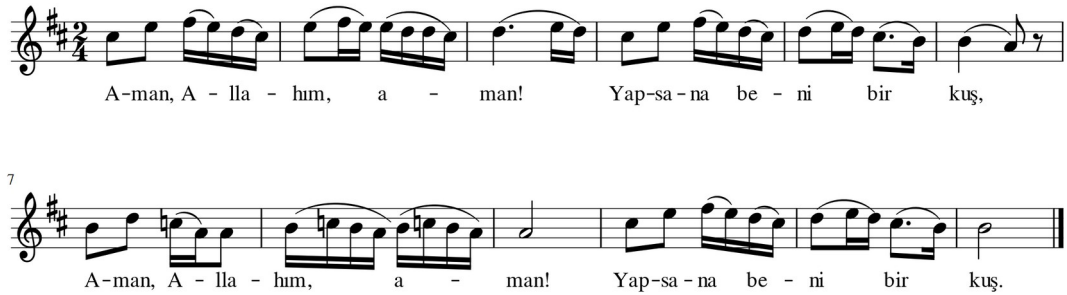
Aşk ve İlişkiler: Gagauz müziğinde aşk, genellikle metaforlar aracılığıyla tasvir edilir. Örneğin, çiçek veya yıldız imgesi, aşkın saflığını, güzelliğini ve parlaklığını simgeleyebilir. Bazen şarkılarda ilişki sürecinde birlikte kat edilen yolu göstermek için **yol** imgesine yer verilir. [2]

Kız toplarmış her bir çiçektân]

Keder ve Kayıp: Ölüm ve keder imgeleri de şarkılarda yer alır; kayıp, yas ve geçmişe duyulan pişmanlık bu şekilde simgelenir. Bu tür şarkılarda, kayıpların ağırlığını vurgulamak için karanlık ormanlar veya gün batımı gibi karanlık ve kasvetli imgeler kullanılabilir. [2]

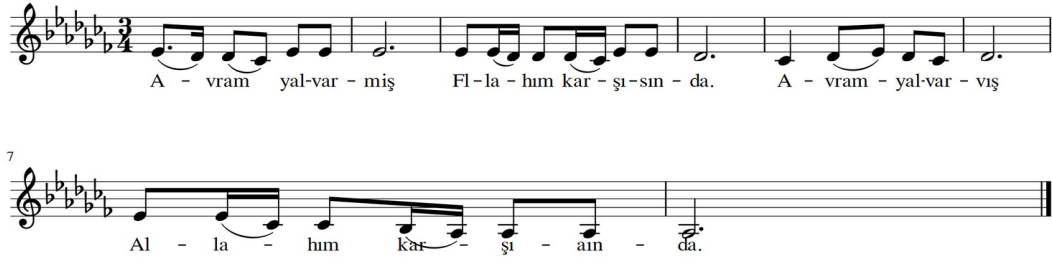
Aman Allahı,m Aman!

Zaman İmgeleri: Şarkılarda zamanla ilgili imgeler de yer alabilir — örneğin, **güneş** ve **ay**, gündüz ve geceyi, yaşam döngüsünü ve doğadaki değişimleri simgeler. Bu semboller hem kişisel deneyimleri hem de yaşam ve ölüm gibi daha evrensel temaları yansıtabilir.

Folklor ve Mitoloji Unsurları: Gagauz şarkılarında, yerel efsane ve mitlerle doğrudan bağlantılı sembollere de rastlanabilir. Bu semboller arasında insan kaderini etkileyen güçleri temsil eden mitolojik varlıklar, tanrılar ve doğa ruhları yer alabilir. [4]

Avram yalvarmış

Bu sembollerin her biri, şarkının duygusal içeriğini aktarmakla kalmaz, aynı zamanda Gagauzların yaşamına ve dünya görüşüne dair önemli yönleri de ortaya koyar. Şarkılar, halkın kültürü, gelenekleri ve deneyimleri hakkında bilgilerin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir araçtır.

Sonuç

Gagauz halkının sosyal ve kültürel yaşamında şarkı folklorunun işlevleri; geleneklerin korunması ve aktarılması, kolektif kimliğin güçlendirilmesi ve toplumsal dayanışmanın sürdürülmesinde kilit bir rol oynar. Gagauz şarkıları yalnızca duyguların müzikal ifadesi değil, aynı zamanda halkın dünya görüşünü, yaşam tarzını, tarihsel hafızasını ve manevi değerlerini yansıtan kültürel kodun en önemli parçalarından biridir.

1. Şarkı folkloru tarihî hafıza işlevi görür; sözlerinde nesilden nesile aktarılan önemli olayları, gelenekleri ve adetleri muhafaza eder. Bu da, dış etkilerden bağımsız olarak Gagauz kültürünün kendine özgü özelliklerinin korunmasına olanak tanır.

2. Şarkılar sosyalleşme aracı olarak işlev görür ve ailevi ile topluluk içi bağların güçlenmesine katkı sağlar. Şarkıların birlikte söylenmesi ve dinlenmesi sürecinde, topluluğun kaynaşmasını sağlayan etkileşim mekanizmaları ortaya çıkar. Müzik ve sözler, herkesin kendini kültüre ve geleneğe ait hissettiği bir ortaklık atmosferi yaratır.

3. Şarkı folkloru eğitime önemli katkı sunar. Genç nesillerin geleneklere, değerlere ve toplumsal normlara saygı ruhuyla yetişmesini destekler; atalarla ve doğup büyüdüğü topraklarla manevi bağı güçlendirir.

4. Şarkılar ritüel işlev görür; doğum, evlilik, ölüm ve benzeri en önemli yaşam olaylarıyla ilişkili tören ve kutlamalara eşlik eder. Bu şarkılar, bireyin bir sosyal rolden diğerine geçiş yaptığı anlarda duyguların ifade edilmesine ve yaşam değişimlerinin anlamlandırılmasına yardımcı olur.

Bu bağlamda Gagauzların şarkı folkloru, onların sosyal ve kültürel yaşamında çok yönlü bir öneme sahiptir. Sadece halk ruhunun bir ifadesi olmakla kalmaz, aynı zamanda kültürü koruyan ve onu gelecek nesillere aktaran önemli bir bağlayıcı unsur görevi görür.

KAYNAKÇA

1. **Gagauz, D.F.** *Gagauzların Müzik Sanatının Geçmişi ve Bugünü* / D.F. Gagauz // *Revistadeetnologiesicuilturologie*. – 2008. – Cilt III. – s. 220–226.
2. **Pokrovskaya, L.A.** *Gagauzların Halk Şarkıları* / L.A. Pokrovskaya, M.B. Çernişeva. – Moskova: Sovyet Besteci, 1988. – 80 s.
3. **Pokrovskaya, L.A.** *Gagauz Halk Şarkılarının Türsel Sınıflandırması* / L.A. Pokrovskaya // *Etnoloji ve Kültüroloji Dergisi*. – Cilt 4. – Kişinev. – 2008. – s. 124–128.
4. **Türküyü ses yapêr:** Gagauz halk türküleri / Gagauziya kultura genel bakannu; proektin öndercisi: Marina Semönova; hazırlayannar: Yalancı Elena [et.al.];muzıka redaktoru: Topal Ivan.- Komrat: [S. n.], 2024 (Blits Poligraf). – 140 p.: n.muz.